

KASVATUS.

Nr. 1

4 aastakäik.

JAANUAR

1922.

A. Albo.

KASVATUSTEADUSLINE AJAKIRI.

1922.

ESTI ÕPETAJATE LIIDU HÄALEKANDJA.

SISU:

1. Ühendud kool.
2. Rektor P. Trarbachi järel J. Volt: Kaks õpitundi töökooli nõuete järel.
3. A. Kuks: Ankeedi meetod psühholoogilistes ja pedagoogilistes uurimistes.
4. KIRJANDUSEST: V. Orav: Õpetatud Eesti Seltsi kirjatoimetused 1912—1920.
5. KROONIKA.
6. ORGANISATSIOONIDE TEATED.
7. Uleskutsed.
8. AJAKIRJANDUS.
9. Uued raamatud.

Form. address: Pikk tänav nr. 54, telefoni nr. 14-03.

„TULEV EESTI”

karskuskultuuriline ajakiri

hakkab ilmuma uuel aastal, kuus üks nummer, vähemalt üks trükipaogen.

„Tulev Eesti“ sisaldab järgmisi osakonde:

1. Põhimõttelised kirjutused karskusküsimuse erikülgede ja nende vahekorra kohta teiste kultuurküsimustega.
2. Karskus-haridustöö; karskus, tervishoid ja sport; karskus ja kunst; karskus ja religioon.
3. Ilukirjandus.
4. Alkoholi seadlusandlus.
5. Karskusliikumine kodu- ja väljamaal (eriti noorsoo keskel).
6. Karskuskirjandus.
7. Ajakirjanduse ülevaade.
8. Teated kohtadelt.
9. Toimetusele tulnud kirjad: küsimused ja vastused; kirjavastused.
10. Kuulutused.

„Tulev Eesti“ ilmub Karskusseltside Kesктоimkonna väljaandel ja dots. W. Ernits'i vastutaval toimetusel. Kaastööd on lubanud hulk ülikooli õpejõude ja seltskonnategelasi.

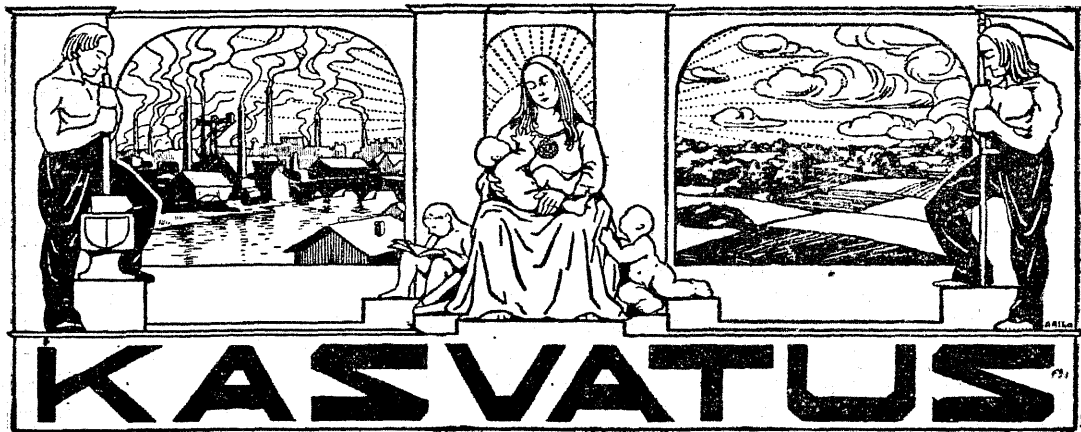
„Tulev Eesti“ tellimise hind on: aastas 180 marka, $\frac{1}{2}$ aastas 90 marka, $\frac{1}{4}$ aastas 45 marka, üksik nummer 15 marka.

Kuulutuste hind: 1 lhk. 1000 marka, $\frac{1}{2}$ lhk. 500 marka, $\frac{1}{4}$ lhk. 250 marka.

Toimetuse ja talituse aadress: „Tulev Eesti“, Tartu, postkast 86. Telefon 404.

Sooja osavõtmist kõikide rahvuslise edu sõprade, eriti aga õppiva noorsoo ja õpetajaskonna poolt lootes

„TULEV EESTI“
toimetus ja talitus.

Eesti Õpetajate Liidu häälekandja.

Nr. 1.

Jaanuar 1922.

4. aastakäik.

Ühendud kool.

Kool on jõuallikas, tugejõud, mis — teadvusega juhitud — nooruse, tulevase rahvapõlve peab võimsalt läbi viima oleviku viletsusest paremasse tulevikku. Heites läbitungivat selget pilku kaugele üle harilikkude hangeldavate kihtkondade päade, üle tänapäise ja igapäise õnnelikumasse, rikkamasse, õiglasemasse tulevikku, peab kool otsima ja ära kasutama kõiki võimalusi oma üleva eesmärgi saavutamiseks, rakendades paremaid ühiskonna jõude, kõiki ausasti mõtlemaid teguvõimsaid vanu ja noori. Kooli koonduvad tuleviku juhed, siit antakse tuge ja pannakse liikuma ühes sihis iga üksik ja iga ühiskond, kui üksikuist moodustud üksus. Mõeldagu ainult, kuidas iga valitsus, iga valitsev kihtkond, tahtes enast maksma panna, kõigepealt kooli tungib, kõige enne kooli okkupeerib. Pandagu tähele sündmusi viimaste seagaste aegade keerus — ja nähtagu, kuidas kool pidi kohanema igale valitsusele, igale ministrilegi. Ühelt poolt ei jää kool puutumata ühestki voolust, mis ümbruses, ühiskonnas maksvusele pääsenud, teiselt poolt on igaühele selge kooli tähtsus ühiskonna teadlikus arendamises, kooli raskesti kaaluv mõju rahva ajaloos. Kui võib rõhutada kooli tähtsust alati ja igalpool, siis peab seda tegema iseäranis meil praegusel ülesehitamise ajajärgul.

On päsepäine, et ülesehitavat, edasi-tõukavat mõju võib avaldada ainult hea kool, kuna halb selle vastu ühiskonna, rahva arenemist rammestab, igat edenemist mitte üksi kinni ei pea, vaid paha-tihti tagasi kisub, vähendades üleüldse olemise väärtust. Keskmiselt võttes on meie kodu, kust pärit rahvakooli õpilaste enamus, võrdlemisi vaene, must, äärmiselt vähepakkuv. Perekond meil enamal jaol kordadel last korralikult, mõistlikult kasvatada ei suuda — eriti praegustes oludes. Kõnelemata teadlikust kasvatamisest, mõistuse ja iseloomu harimisest, ei suudeta last ümbritseda enamvähem tervishoidliste nõuetele vastavate tingimistega, ei suudeta lapsi „harida“ sõna kõige igapäevasemas mõttes.

Ümbrus, milles inimene kasvab, on — nagu see igaühel teada, kel kasvatusest aimu — kasvatusliselt põhjapaneva, asendamatu tähtsusega. Enamjagu meie lastest kasvab aga ometi alaväärtuslises ümbruses. Kasukatüki sees külm, mustal põrandal, kitsas, poolpimedas, mustas toakeses, gummitükk või mõni muu nahalapike ajaviiteks suus, kasimata (tuletagu meele: lapsed, kärnased) — nii saadab mööda omi esimesi eluaastaid meie harilik surelik. Ema lõpmata kodusel või väliselgi tööl, isa alati välise töö juures. Kodus on vane-

mad ainult õhtuti ja öösel. Mustus, puudus, korratu toitmise. Ainult need, kes pärandanud vanemalt kõige kõvema organismi, purustamatu seedimis-aparaadi, jõudnud kõigile vastu seista, jäävad elama, kuna tubli protsent varakult sureb. Hiljem, kui jõmpsikal kuidagi viisi jalad all, kannab harkis jalu puid, vett, karjatab lambaid, sigu, kari loomi. Ainult jõukamad teevad seda kõike kodus, kaugelt suurem hulk aga võõra „peremehe“ juures. Koolis käib nüüsgune Mardi päevast Lihavõtteni. — Muidugi ainult siis, kui saapad ja kasukas on, ja ainult neil päivil, mil tarvis ei ole heinu, hagu või puid vedada, mil ilm ei ole kuri.

Kuid kool, kus ta käib, ei lisa palju vaesekese kodusele kasvatusel — sest kes ei tunneks meie üttkooli võimisi.

Meil on teada, missugused eeskujud järeltegemiseks avanevad suuremale hulga meie lastest nende kodus, neid ümbritsevas täiskasvanute, kihis. Vanemad — enamasti vaesed, raske tööga ülekoormatud, siiski puudusest vaevatud, sagedasti sapised ja jõhkradki. Tülitsevad tavalisest, tarvitades ränki sõnu, peksavad loomi, lapsi, vahete-vahel laste emasid — naisi. Pühapäiviti kirik, palvevennad ja puskar. Sooja peaga harilikult rasvane jutt, kahtlase sisuga kõigile meile tuttavad „rahvalaulud“ j. m. Kõik see sünnib laste nähes, laste kuules. Poisid, tüdrukud käivad ehal, tantsivad õhtuti, sagedasti kunni hommikuni hiilivad külavahel ja võsastikus. Missugust kasvatust võivadki anda lapsele ema ja isa, kes vaevalt lugema õpetatud „Issa meiet“, kiriklikku lauluraamatut, muid „armsaid ja haledaid lugusid maa-rahva rõõmuks ja õpetuseks?“!

Omäl ajal, kui loeti ideaaliks seesugust kasvatust, mil maksis rahvahariduses põhimõte: õpeta, „aber mach den Teufel nicht klug“ — siis tekkis meie vallakooli tüüp ja sel ajal osati hinnata meie kodukasvatuse mõju. Meie päivil haridus-kultuurilist tööd maal samas sihis jätkata mõne hangeldava kildkonna huvides — see annaks otsekohe ainelisi tunnustusi teiste kihtkondade jõuetusest, orjameelsusest.

Mida õieti oodetakse ja loodetakse inimeselt, kellel kodus ega koolis midagi ei anta, sest kõigile on selge, et 75%

meie kodudest ja 95% vallakoole — üttkooli lastele midagi ei paku, lapsi aina nõrgendavad terviseliselt ja — ainult terves kehas terve vaim — nüristavad vaimliselt? Neist ehk saab häid sõnakuulelikke karja- ja sulasepoisse, tüdrukuid, häid koguduse liikmeid ja ikka edasi ses mõttes? Kes soovib, et sennise vaesema kihi lapsed — varandusega kihtide lapsed on teistes tingimistes, sest neile on avatud kesk- ja ülikool — edaspidigi saaksid kehaliselt ja vaimliselt lõdvendatud, tagasi surutud, alaväärtuslikeks tehtud, — see on otsekohe kurjategi oma rahva ja inimkonna vastu. Selles nimelt ei kahtle ükski ausasti mõtleval inimene. Tahame lootada, et jäävad eemale haridustööst, koolialalt need, kes alati — kuid viimaste raskete aegade tõttu isäranis — südamega hangeldama harjunud mitte üksi oma mammonaga, vaid isegi laste hingedega.

Mida ei suuda anda lapsele kodu, seda peab andma talle kool. Seda rohkem peab andma lapsele kool, mida vähem suutnud anda talle kodu. Tegelikult on lugu vastupidi, sest vilets kool on neile määratud, kel vaene kodu. Kes kuidagi kokku puutunud rahvakoolidega, sel ei hävi meelest need ajaloolised puuduse pesad, üttkoolid, mis üles ehitud viletsuseks viletsaile. Kitsad on nad, madalad, pimedad, mustad, külmad, vastikud ürdkad, kuhu matab õpetaja ja matavad paljud õpilased oma tervise, julgema mõtled, kõik paremuse nõuded ja soovid. Kõik põgenevad meie rahvakoolist, kel vähegi võimalik — õpetajad ja õpilased. Õpilastest valguvad vähegi jõukamad linna „gümnaasiumide“ alamatesse klassidesse ja — kui tõesti ühtluskool teostatakse — era algkoolidesse. Meie vallakoolides on 50% kutseta õpetajaid, sest teised seal ei püsi. Mis ütleksite, kui meil oleks 50% õpetamata, kutseta rätseppi, kingseppi? Ülejäänud 50% kutsega õpetajaist on 25% õnnetu ja teine 25% — närvihaigeid, kentsakaid mehi*).

(Järgneb).

*) Tahaks uskuda, et — kuigi autori väidetes palju õigust — ta siiski liig musta prilli läbi meie kooli ja õpetajaid vaatleb. Autori väidetest järgneb ju, et meil ei ole ühtegi normaalset algkooli õpetajat. Toimetus.

Kaks õpitundi töökooli nõuete järele.

Rektor P. Trarbachi järele J. Volt

Meie praegusest koolist — „õpikoolist“, nagu teda harilikult nimetatakse, erineb töökool peaausjalikult kahe nõude võrra : umbes kahe nädala tunni pühendamise tööõpetusele (Arbeitsunterricht) ja iseseisev teadmiste arendamine õpilaste poolt. Kuna esimesele neist nõuetest veel vastaseid leidub, on teine üldise poolehoidu võitnud. Allpool kirjeldud kahe õpitunniga (keemia ja loodusloo alalt) tahame näidata, kuidas lapsed ise teadmisi omandada võivad ; teine neist on kokku seatud Leipzigi seminaari direktori kadunud Pabst'i kuulsaks saanud raamatu järele „Praxis der Arbeitsschule“. Siin näeme, mida selle raamatu autorid mõtleavad mitmesuguste teadusharude käsitamise all töökooli nõuete järele.

I.

Lubi ja süsihappu gaas.

Meie linna riivab umbes penikoorma laiune pae viir. Ekskursioonil näevad lapsed paemurdusid ja paluvad või ostavad enestele väikseid paekivi tükikesi. Edasi, vaatlevad nad lubjaahju, tähele pannes sellejuures imelikku lämmastavat õhku, mida tuul lubjaahju poolt neile vastu puhub. Ahju kõrval on põletatud lubi muutunud välimusega.

Paekivi omadused : a) Ta on helehall, mõnes tükis sinakashall ; siin ja seal leiame mõne kirju soone. Õpetaja : Ta on marmoritaoliseks kujunenud ; eksikombel nimetaksegi teda marmoriks, poleerimise abil saadakse temast marmori aseainet. Õpilane : Meie maja eeskoda on marmoritaoliseks värvitud. Teine õpilane : Meie ahju peal on marmoriplaat.

b) Paekivi on kõva, tugev. Millise kiviga võib teda kergesti ära vahetada ? Konnakiviga. Määrake tema kõvadus. Konnakivi ta ei kriimusta, kuid nuga ja konnakivi jätavad tema peale jälje. Tänavaprügitamiseks ei ole ta kõlbulik : selleks on ta liig pehme.

d) Õpetaja : Siin on kristalliline konnakivi (mäekristall) ja siin tükikene, millel kristallitaoline kord on ; tunnete ju neid mõlemaid. Õpilane : Paekivi ei ole kristalliline ega ka kristallitaoline.

e) Õpetaja : Määrake nüüd tema erikaal ! (Kõiki katseid teevad õpilased ise, erandina jäävad nad õpetaja teha ainult siis, kui nad väga keerulised või hädaohtlikud on). Õpilane : See paekivi tükk kaalub õhus 135 g, vee sees rippudes 85 g ; järjekult, tõrjub tema 50 g vett välja ; siit järeldame tema erikaalu $135 : 50 = 2,7$.

Katsed : a) Kaalume tükk paekivi ja kuumutame teda pikemat aega jootoruga abil. (Jootoruga puudumisel kuumutasin mina paetükki tund aega küdevas ahjus). Kaaluge teda nüüd uuesti ! Ta on suure osa omast raskusest kaotanud (peaaegu poole). Milline aine võis temas kaduma minna ? Seda näitab meile järgmine katse.

a) Paneme tükikesi paekivi katseklaasi ja valame temale lahjendud soolhapet peale. Kohe näeme meie mullikesi ülesse kerkivat ja kuuleme suminat. Kogume gaasi, mis paekivist eritus, klaasnõusse. Tä on värvitu, halva lõhnaga. Tunneme temas ära sama lõhna, mis meile lubjaahjust vastu voolas. Paneme põleva peeru kogutud gaasi sisse. Peerg kustub silmapilkselt ; nõu sees olev õhk lämmastab leegi ära. Kui teie mõne looma, näiteks, hiire samasse klaasnõusse paneksite, hingaks ta alguses mõned korrad, heidaks siis maha, kaotaks meelemärguse ja sureks mõne sekundi järele (vaiksel, ilma valuta).

Kas sarnaseid katseid loomadega laste ees teha või mitte, jäägu õpetaja enese otsustada ; loomade piinamisega siin küll tegemist ei ole. See gaas, mis paekivist eritus ja mida meie klaasnõu sisse kogusime, on süsihappu gaas. Loomad ja inimesed lämbuvad temas ära, tuli kustub. Kes on sellest juba enne midagi kuulnud ? Õpilane : B tänavas surmatakse loomakaitse seltsi poolt vanu ja haigeid koeri ja kasse süsihappugaasi abil ilma valuta. Mõned õpilased, on seda asjakäiku ise näinud ja kirjeldavad seda.

d) Veega täidetud katseklaasi juhime süsihappu gaasi, nii et ta umbes poole katseklaasist täidaks. Selle järele lokutame katseklaasi kauemat aega, klaasi suud kinni hoides. Maitsege nüüd seda vett ! Ta on hapukas, harilikult tuntak-

se sarnast vett seltersi nime all, sest Nassau's Seltersi linna lähedal voolab samasugune vesi maa seest välja. Teda saadetakse loomuliku seltersina müügile. Mis on siis dieti seltersi koosseisu osadeks? Puhas vesi ja süsihappu gaas.

Kunstlik selters. Meie linnas valmistatakse ka seltersi. Läheme sarnast asutust vaatama. Pange nüüd tähele! Paekivile valatakse lahjendatud soolhapet peale — eritub süsihappu gaas. Viimane muudetakse suure rõhumise all vedelaks (siis on tal halli rasva välimus) ja hoitakse alal umbes meetri pikkustes ja 10—15 cm. paksustes anumates (torudes). Sarnasest anumast lastakse vega täidetud seltersi pudelisse enne tera suurune tilk veeldunud süsihappu gaasi ja sulutakse pudel siimapiilksett. Kohe muutus suure rõhumise all olnud vedelik uuesti gaasitaoliseks ja pudeli avamisel eritub ta tugevat suminat sünnitades. Millised on järjelikult ka kunstliku seltersi koosseisu osad? Toitvaks joogiks teda pidada ei saa, küll aga mõnusaks karastuseks kuuma ilmaga.

e) Paekivi tükk, mida meie katse a) juures kuumutasime, ei ole mitte enam süsihappu kaltsium, sest süsihappu gaas kerkis kuumutamise juures õhku. Nüüd nimetame teda põletud (kustutatud) lubjaks. Mispärast läks ta peale kuumutamist kergemaks? Ta kaotas süsihappu gaasi. Millest oli tingitud halb õhk, mida teie lubjaahju juures tähelepanite? Süsihappu gaasist.

Tilgutage põletud lubja peale natuke vett! Vesi kaob sisinal lubja sisse ja auruilv kerkib ülesse. Paas muutus rabadaks ja laguneb esimesel juhtumisel.

Tilgutage põletud lubja peale veidi soolhapet! Mispärast enam suminat ei teki? Mässige tükk põletud lubja paberi või linase või puuvilla riide sisse ja vaadeldge tükikese aja pärast, mis sündinud on. Lubi on riide läbi sõõnud. Sellepärast võib teda ka söötlubjaks nimetada. Käige temaga ettevaatlikult ümber! Ta hävitab enne riide värvi ja siis riide enese. Kui ta silna sarub, võib nägemise kaotada. Sarnasel juhtumisel ei tohi teda mingil tingimisel vega pesema hakata, vaid tarvitatagu selleks õli. Kas keegi teist teab mõnda inimest, kes lubja läbi oma nägemise on kaotanud?

g) Valage veel veidi vett lubja peale, kunni ta pudrutaoliseks muutub. Olete

teie varem sarnast „lubjapudru“ kuskil näinud? Ehituste juures. Pange raasukene sarnast lupja värvitud riide peale! Ta sööb kohe värvi ära. Söötubi. — Mida lisab mürsepp sarnasele lubjapudrule juure? Liiva; siis tekib krohv. Tehke teie sedasama ja vaadeldge segu mõne aja pärast. Ta on täiesti kõva. Lubi ühineb liiva või kiviga kõvaks massiks.

h) Pange pudelisse kustutatud lupja ja vett! Saate lubjapudru, lisage veel vett juure, tekib valge lubjapiim. Loksutage teda tublisti ja jätke pudel mõneks tunniks seisma! Lubi sadendub põhja, peale jääb puhas läbipaistev vedelik. Valame vee ettevaatlikult pealt ära (võib ka filtreerida). Kas saadud lubjavesi on tõelikult sama puhas, kui ta näib? Siis ei nimetataks teda mitte lubjaveeks.

Tilgutage lubjavett lakmuspaberi peale! Paber läheb siniseks. Lubjaveel (samuti lubjapiimal) on alusline reaktsioon. Ta on lehelisaine. (Seda väljendust peaksid õpilased eelmistest katsetest mäletama).

i) Maitsege selget lubjavett! Ta ei ole mingit halba maiku. Samasugust vett tarvitavad inimesed hea meellega joogiks mõnest allikast või kaevust. Lapsed on kindlasti tähele pannud, et igas uues maakohas kaevuveel isesugune maitse on, mis sellest oleneb, et vesi igalpool isesuguste mineraalide ja maa-kihtide vahelt läbi jookseb. (Soolase vee allikad. Katlakivi kohvikatlas).

j) Valame veidi lubjavett süsihappu gaasiga täidetud katseklaasi ja loksutame ta läbi. Vesi läheb sogaseks. Tekib mingi valge sade. Kuidas seda seletada? Lubjavesi sisaldab endas lupja; see ühineb süsihappu gaasiga süsihappu lubjaks, mis vees ei lahu. Teeme järgmise katse: puhuge klaasi sees olevasse lubjavette klaastorukese või õlekõrre läbi õhku! Vaadake, mis klaasis sünnib! Tekib süsihappu lubi. Katsuge teda soolhappega! Missuguse järelduse teeme meie kõigest sellest? Inimene hingab välja süsihappu gaasi.

k) Määrame süsihappu gaasi juuresolu klassitoa õhus. Koolitunni või tööpäeva algul kui ka lõpul paneme klaasi sisse ühesuguse hulga lubjavett ja loksutame tublisti. Koolitöö lõpul saame tuntavalt suurema hulga süsihappu lupja, algul läks vesi vas: ainult tuhniks. Mil-

lest see oleneb? Millal sisaldab koolituba kõige enam süsihapu gaasi? Mis pärast?

1) Valage siit sellest pudelist süsihapu gaasi põleva küünla peale (samuti nagu valaksite teie vett pudelist välja). Küünal kustub ära. Järeldus: süsihapu gaas on õhust raskem. (Sellepärast kogub teda sügavamatesse kohtadesse, kaevudesse jne. Ettevaatust!).

m) Millest võiks süsihapu gaas koos seista? Juhime süsihapu gaasi üle kuumutatud magniumi pulbri või fosfori. Need ained ühinevad hoogsalt süsihapu gaasi hapnikuga, muutudes hapnikuks, mille juures vabaneb süsinik. — Siin panevad lapsed imestusega tähele, et süsihapu gaas küll mustast süsinikust ja hapnikust koos seisab, kuid siiski on täitsa läbipaistev ja värvitu. Hapnikku on õpilased mõnes teises tunnis lähemalt tundma õppinud. — Kõigi eelmise katsete juures võib lubja asemel kas kriiti või marmori tarvitada. Neil on mõlemil samasugune koosseis.

Võiks veel mõndagi kütkestavat ja õpetlikku katset läbi teha. Näiteks, on lubi mõne vana müüri küljes uuesti süsihapu lubjaks muutunud: kui teda soolhappes niisutada, tekib jälle sumin. — Mis pärast on kustunud lubi soe? jne.

II.

Täna tahame selgusele jõuda, kas kõik kehad alluvad loodusseadusele, et soojuse mõjul kehad paisuvad, kuna külm neid kokku tõmbab.

Kus olete teie selle seaduse maksust juba tähele pannud? Elavhõbe termomeetris, võru ja kuul jne. Paneme ühel talisel päeval, kui meie tugevat õõkülma ette aimame, ühe tugeva õlleklaasi harilikku joogiveega ja teise soolase veega õue seisma. Veepind klaasides ulatab mõõdujooneni, (1 cm. klaasi äärest allpool). Mõõdujooneni mahutab klaas endasse 0,3 l. = 300 ccm. = 300 g. vett + 4° juures.

Tähelepanekud järgmisel hommikul: Klaasis, kus soolane vesi oli olnud, leidsime lahtised jäätüki, mis vee sees ujusid, kuna teises klaasis vesi täielikult oli jääks külmetanud, sellejuures mõõdujoonest $\frac{1}{2}$ cm. võrra kõrgemale tõustes ja klaasi lõhki surudes.

Õpilase mõttmised ja arvamisid: Välistemperatuur — 11°

C, toatemperatuur + 20° C, temperatuur klassi akvaariumis + 10° Magedavee sammas = 300 cm. = 300 g., jääsammas: kõrgus 11 cm., läbimõõt 7 cm., mahutus: $h \times r^2 \times \pi = 325$ cm.; raskus 300 g., vee raskus sama suuruses mahutuses = 325 g.; erikaal: 300 : 325 = 0,91.

Nähtavasti ujub jää vees. Paneme tema klaasi akvaariumi: jääsamba pikuse telg on horisontaalselt, veepinnaga ühes sihis. Seitsme cm. paksusest läbimõõdust on 6 cm vee all. Üksseitsmendik läbimõõdust on pealpool vett.

Jää oli tugeva klaasnõu lõhki lõõnud ja mõõdujoonest kõrgemale kerkinud. Mis meie sellest järeldama peame? On erandisi, mis eelpool nimetatud loodusseadusele ei allu: kui vee temperatuur + 4° C. madalamale langeb, hakkab vesi paisuma.

Võtame ühesuurused ja üheraskused puust täringid ja viskame ühe soolasesse, teise magedasse vette. Paneme tähele, kummas vees täring sügavamale sisse vajub ja siis töötame välja järgmised üldised põhilauseid:

1.) Mage vesi külmab rutem, kui soolane.

2. Ujuvad kehad vajuvad magedas vees sügavamale, kui soolases.

3. Jääsammas ei vaju mitte põhja.

4. $\frac{6}{7}$ jääsambast on vee all, kuna $\frac{1}{7}$ veest välja ulatab.

Maadeteaduse keelt kõneldes, kõlaksid need laused järgmiselt:

1. Balti meres külmab vesi kiiremini kui Atlandi okeaanis (viimane on soolarikkam).

2. Balti meres vajub laev sügavamale vette kui Ookeanis.

3. Isegi suured jäämäed (Grönlandi jääliugustikkudest tekkinud) ujuvad vees.

4. $\frac{6}{7}$ jäämäest on vee all, kuna $\frac{1}{7}$ näha on.

Õpetaja: Kes teie hulgast on ise tähele pannud, et kõne all oleva loodusseadusel erand olemas on? Õpilane: Kui vesi talvel torudesse või nõudesse ära külmab, lõövad need lõhki. Tuleb ettevaatlik olla!

Sarnane õpetusviis, kus õpilased ise katseid teevad, nõuab kindlasti palju rohkem aega; kuid selle eest jätkub neid teadmisi eluksajaks, kuna siin ei ole mitte tegemist kuiva raamatu tarkusega.

Ankeedi meetood psühholoogilistes ja pedagoogilistes uurimistes.

A. Kuks.

Milles seisab ankeedi meetood? Mille poolest erineb ta harilikust vaatlusest, eksperimendist, statistikast? Millal hakati ankeeti psühholoogias ja pedagoogikas tarvitama? Missuguste raskustega tuleb võidelda probleemi valikul, ankeetlehe kokkuseadmisel, korrespondentide otsimisel, küsimuste esitlemisel, uurimise teostamisel ja saadud materjali ümbertöötamisel? — need on küsimused, millede selgitusele järgmised read on pühendatud.

Ankeedi definitsioon.

Milles seisab siis ankeedi meetood? Psüholoog Ribot*) defineerib teda nõnda: ankeet on sarnane meetood, kus võetakse mõni probleem, teoreetilise arutelu põhjal jaotatakse alaküsimustesse ja suusõnalt või kirjalikult esiteldakse võimalikult suuremale arvule isikuile, saadud vastused võetakse kokku, klassifitseeritakse, rehkendatakse välja korrelatsioonid, struktiivsed sidemed jne., ning selle põhjal seatakse kokku tabelid ja diagrammid, mis esinevad vastusena ülesseatud küsimustele.

Ankeedi erinemine lihtsast vaatlusest ja eksperimendist.

Nagu sellest definitsioonist näha, erineb ankeedi meetood harilikust vaatlusest: 1) sellepoolest, et siin püütakse paljude isikute (kas introspektiivsed, kui vastust nõutakse enese kohta, või ekstrospektiivsed, kui vastust nõutakse teiste kohta, vaatlused ühendada, mille tõttu Saksa teadusmees Baervald tegi isegi ettepaneku termini asemele „ankeet“ võtta tarvitusele termin „ühendatud enesetajumus“ (vereinigte Selbstwahrnehmung**), 2) probleemi lahendamine sünnib siin ettekatsetatud plaani järele, mitte juhuslikult, nagu harilikus vaatluses, 3) üksikute vastuste

andminegi püütakse seada võimalikult ühtlase tingimustesse, mida ka hariliku vaatluse juures ei ole.

Eksperimentaalsest meetodist, mis eeldab ka kindlat plaani ning ühtlasi tingimusi, ankeet erineb selle poolest, et ta kannab ekstensiivset iseloomu, kuna eksperimentaalsed uurimised on intensiivse iseloomuga, s. t. ankeedis võetakse võimalikult suur arv isikuid katsealusteks ilma katse kordamiseta, või vähestel kordamistel, kuna eksperimendis uuritakse vähest arvu mitmekordselt.

Et need suhted selged oleksid, võtame illustatsiooniks ühe näite.

Pariisi arstiteaduse Akadeemia*) 1887. a. 17. maist — 9. aug. 8. koosolekul arutas küsimust vaimsest üliväsimusest koolides, noorsoo keskel. Osa võtsid kuulsad teadusmehed ja seltskonnaringi koolitegelased Dr. Lagneau juhatusel; küsimust katsuti igakülgsest valgustada. Räägiti kooli reshümist, õppimise raskusest, noore organismi õrnusest, kooli programmide, kooli erihäigustest jne. Selle juures tõid kõnemehed ette üksikuid fakte enese elust, oma laste elust, tuttavate elust, kasutasid kõiki sündmusi, mis nad juhtumisi olid tähele pannud, tegid teravmõttelisi võrdlusi, tarvitasid kõnemeeste osavaid võtteid mulje loomiseks jne. Lõpuks võeti vastu rida resolutsioone. Harilik pilt meie koosolekuist. Binét tähendab nende koosoleku kohta, et siin oli küllalt kõike: kergemeelset opereerimist eelarvamistega, populaarset indutseerimist, analoogiat, umbkaudset üldistamist, kuid puudusid faktilised andmed, eksantne uurimine, kindlad arvud. See on probleemi lahendamine hariliku lihtsa vaatluse põhjal.

Teisiti toimetasi Binét ja Henri**), sama probleemi uurides. Nad võtsid ette rea laboratoorseid uurimisi küsimuste selgitamiseks: kuidas mõjub vaimutöö südame, vere ringjooksu, hingam-

*) Th. Ribot. Sur la valeur des questionnaires en psychologie. Journal de psychologie normale et pathologique 1 v. 1904.

**) R. Baewald. Die Methode der vereinigten Selbstwahrnehmung. Zeitschrift für Psychologie Bd. 46, 1908.

*) Bulletin de l'academie de Medicine, 1887.

**) Binet et Henri. La fatigue intellectuelle.

mise, muskli, jõu ja toiduainete seedimise peale. Edasi, kuidas mõjub vaimu väsimus tähelepanu, reaktsiooni kiiruse, mälu, fantaasia ja mõtlemise peale. Ja ainult pärast justseid ja laboratoorseid uurimisi, toetades kindlaile arvudele, teid vastavad järeldused. See oli eksperimentaalne probleemi lahendamine.

Sama probleemi võiks ka lahendada, pöörates paljude õpetajate poole palvega vastata, kuidas nad leiavad: kas kannatavad õpilased üliväsimuse all, või mitte; kui ja, milles ta siis nende arvates avaldub; milliste tunnuste järele otsustavad nad väsimuse kohta jne. Saadud vastused tuleksid kokku võtta, kvantitatiivselt ja kvalitatiivselt ümber töötada ja vastus olekski käes. See oleks probleemi lahendamine ankeedi varal.

Ankeet ja statistika.

Teaduslikuist meetodidest läheneb ankeet kõige enam statistilisele, kuna mõlemad nad toetavad suurte arvude seadusele: *m i d a e n a m v a a t l u s i*, *s e d a l ä h e m t ö e l e r e s u l t a a t*, sest keskmine arv suurest arvust vaatlusist, nagu uurimised näitavad, ei või palju tõest kõrvale kalduda. Statistikast erineb siiski ankeet kolmes suhtes: 1) vastuste arv on siin enamasti juhusline selles mõttes, et teadmatuks jääb, mis suguses vahekorras seisab vastuste arv kogu nähtuste arvule, milliseid uuritakse, 2) statistikas uuritakse üksnes faktilist materjaali, kuna ankeedis faktilise materjaali kõrval kogutakse mõnikord ka kompetentsete isikute arvamisi ja 3) ankeet nõuab kvantitatiivset ümbertöötamise kõrval veel kvalitatiivset ümbertöötamist, mis eriti on tähtis psühholoogilistes ankeetides.

Ankeedi ajalugu.

Esimestena võtsid ankeedi meetodi psühholoogilistes ja pedagoogilistes küsimustes tarvitusele inglased.

1864. a. inglane Chadwick*), uurides üksikute õppemetoodide väärtust, pööris kirjalikult õpetajate poole palvega, vastata rea küsimustele, mille varal katsus pärast nende võrdleva väärtuse kohta selgusele jõuda. Seda uurimist võime lugeda esimeseks katseks ankeeti pedagoogikas tarvitada.

*) Journal of the statistical Society, vol. 27.

1867. a. kuulus Charles Darwin*), uurides hingeolengute avaldumist inimestes ja loomades, seab kokku ankeedilehe ja saadab laiali reisijatele-uurijatele ning misjonääriledele.

1871. a. katsus Fr. Galton tarvitada ankeedi meetodi juba puhtpsühholoogiliste küsimuste lahendamiseks; uurides indiviidualseid kujutluste erinevusi, pööras ta psühholoogilise ankeediga Kuningliku Seltsi (Royal Society) liikmete poole. Resultaadid, avaldatud 1880. a. **), äratasid üldist huvi nii sisuliselt kui ka meetodiliselt. Sest ajast hakkavad kasutama ankeedi meetodi juba paljud uurijad, eriti Society for psychical Research (Psühholoogiline ühing).

Saksamaal esimestena tarvitasid ankeedi meetodi:

1) Berthold Sigismund ***). Ta püüdis meetodiliste biograafiate varal selgusele jõuda, mispärast ühed lapsed arenevad varem kui teised. Korrespondeerisid „arukad“ emad.

2) J. Stoy katsus ankeedi kaudu uurida õpilaste kujutlusi ja huviseid. Korrespondeerisid seminaari õpilased Jenas.

3) G. Th. Fechner püüdis individuumide erinevust mälu ja fantaasia kujutluste poolest ankeedi kaudu selgitada. Uuema silmapaisvama teosena ankeedi varal on Haymans'i*) uurimine „naiste psühholoogia“ kohta. Korrespondeerisid nais- ja meesüliõpilased.

Prantsusmaal ankeedi meetodi kasutasid Ribot, Binét, Henri ja teised. Ameerikas iseäranis kultiveeris ja õhutas ankeedi tarvitamist kuulus pedagoog Stanley Hall.

Venemaal tarvitasid seda Netschaev, Rubinstein, Baltalon, Rõbnikov, Bogdanov ja t.

Viimasel ajal on ankeedi meetodi tarvitatud igal maal, küll Rootsis ja Daanis, Jaapanis ja Hiinas.

Ka Eestis katsus mineval aastal noorsugu ome hingeelu selgituseks ankeeti tarvitada, kuid ettevõtte, kahjuks, ei õnnestanud.

*) Charles Darwin, Expression of the Emotions in Man and Animals.

**) Fr. Galton. Statistics of Mental Imagery. Mind, vol. 5.

***) Berthold Sigismund, Kind und Welt, 1856.

*) Haymans, Psühologie der Frauen.

Ankeedi meetodi väärtuse hindamine.

Ankeedi meetod paistab päält vaadates väga lihtne ja mõnus uurimisabinõu olevat: sea küsimuste leht kokku, saada laiali, loe vastused läbi, rehenda välja, kuidas enamus arvab, väljenda seda tabelis või diagrammis ja ongi töö tehtud, küsimus lahendatud.

See naiiv lihtsus ahvateles paljuid ilma tõsise ettevalmistuseta ankeeti tarvitama. Üksvahe näis, otsekui oleks ankeedi haigus inimesi valdanud. Iseäranis rohkesti korraldati ankeete Ameerikas. Kirguliselt ülistava ajajärgule järgnes aga varsti kriitiline ajajärk. Psüholoog Stern teoses „Über Psychologie der individuellen Differenzen“ 1900. a. asus sootumaks eitavale seisukohale ankeedi meetodi kohta. „Ankeedi kaudu, tähendab ta, võime kindlaks määrata isiku sissetuleku, aga mitte tema temperamenti, usku, mitte intellektuaalset tüüpi, millesse ta kuulub jne.“

Samuti Stumpf *) leiab, et asjata on lõpmata palju aega ankeetide peale kulutatud.

P. Efrusi**) II ülevenemaalisel pedagoogilise psüholoogia kongressil 1909. a. tähendas, et ankeedi tarvitamisest peab hoiduma, sest sarnase materjaali kogumine on ainult kahjulik nii teoreetiliselt kui ka praktiliselt: ta takistab uurimist, tõukab vale üldistustele ja diskrediteerib teadust. Samal kongressil hoiatas ka prof. Tschelpanov ankeedi meetodi kergemeelselt tarvitamast, nõudes uurijatelt tõsist teaduslikku-psüholoogilist ettevalmistust. Sarnased hääled kuuldud aastate 1900—1910 jooksul igalt poolt. Isegi Stanley Hall tunnistas, et paljud uurimised on otstarbetud ja ebaõnnestunud. Binet sel puhul tähendas, et „arvud ilma justuseta on miraash“.

Viimasel ajal on aga meeleolu muutunud uuesti ankeedi meetodi kasuks. Ägedam ankeedi vastane Stern kirjutab „Differentielle Psychologie“ uues väljaandes: „Kuivõrd tagasihoidlikult hindas teadusline psüholoogia ankeedi meetodi, näitab minu enese seisukoht ankeedi meetodi vastu esimeses selle raamatu väljaandes, kus ma Ameerika an-

keetide tuntud vigade mulje all kutsusin võimalikult selle meetodi tarvitamisest hoiduma. Viimased 10 aastat õpetasid meid aga teisiti teda hindama. Meil on nüüd Saksamaal ankeedi meetodi tarvitamise resultaadid olemas, mis teadusliku väärtuse poolest seisavad täiesti ühekõrgusel nende resultaatidega, mis on teiste meetodide kaudu saavutatud; selle juures ta puudutab küsimusi, mis teiste meetodide kaudu olid puudutamata“. Ka teiste teadusmeeste arvustustes kuulduvad julgustavad noodid. Väär sammud pannakse üksikute uurijate oskamatus ja ettevalmistuse arvesse, kuna meetodi ennast peetakse teaduslikult õigustatuks ja väga kasulikuks, eriti sellepolest, et ta avab võimaluse tungida keeruliseimate moraalsete, religiooniliste ja sotsiaalsete probleemide juure, kuhu laboratoorne eksperiment ei küüni. Ankeedi ajalugu näitab selgesti, et ta samuti, kui iga teine teaduslik meetod, on instrument, mis nõuab osavat kätt ja head teoreetilist ettevalmistust.

Et ankeedi meetodil juba teatud minevik on, üle 50 a., mille jooksul mitmed sajad uurimised korraldatud ja ka kriitiline ajajärk seljataga, siis paistab otsarbekohane olevat tutvuneda mineviku näpunäidetega, et mitte samade komistamiskivide peale pörgata, millel paljud uurimised on purustunud.

Mineviku näpunäited.

a) Probleemi valikul.

Enne kui asuda tööle, olgu probleem põhjalikult teoreetiliselt järele kaalutud, 1) selles mõttes, kas tal on teaduslik psüholoogiline või pedagoogiline väärtus, 2) ses suhtes, kas ankeet suudab teda lahendada, sest iga probleemi ometi ei suuda me sel teel lahendada.

Nende kahe nõude vastu on sageli patustatud. Nõnda on ankeetide kaudu küsitud: Kuidas teie paremat kätt pahe-
mast ära tunnete? Missugune värv meeldib teile kõige rohkem? Mis on pärast surma? Missugune voorus on kõige omasem naistele? Missuguseid nukkusid teie enam armastate: vahast, paberist või savist? Mis arvate armastusest? Mis arvate naerust, nutust? Missugune aastaeg meeldib teile kõige rohkem? Olete egoist või altruist? Mis teie valiksite: rikkuse, armastuse,

*) Zeitschrift für pädagogische Psychologie und Pathologie 1900, Heft 1.

**) Труды 2-го всероссийскаго съезда по педагогической психологии, 1909.

tarkuse, kuulsuse? Miks? jne. Sarnaste küsimuste naiivsus ja otstarbetus on silmapaistev, ta võib ainult naeru tekitada ja sellega tõesti teadust ja meetodi diskrediteerida. Igal uurijal olgu selge arusaamine sellest, et sarnast rasket aparati, kui ankeet, peab tarvitama ainult tõsiselt, tõsiste probleemide lahendamiseks. Veel üks nõue: iga küsimus peab püütama ühe hoobiga kõiki probleeme lahendada, vaid valitagu üks probleem. Katsed näitavad, et niisugusel korral midagi välja ei tule. Selle nõude vastu patustas, näit., üleminevaastane noorsoo ankeet, kuhu oli kokku kuhjatud 86 küsimust, küll koolielust, küll koduelust, küll poliitikast, küll kirjandusest, küll sõjast ja lahinguist, küll karskusest ja suitsetamisest, küll armastusest ja usust. Nõnda toimetada ei või, seda teadku iga uurija.

a) Ankeedilehe kokkuseadmisel.

On probleem tõsiselt valitud, siis vaja ankeedileht kokku seada. See töö on üks tähtsamatest. Kasutades mineviku kogemusi, meie võiksime siin järgmised nõuded üles seada:

1. Küsimusi ei tohi olla mitte liig palju, nad ei pea mitte korrespondenti liig väsitama; soovitav oleks, et korrespondent suudaks tast jagu saada umbes $\frac{1}{2}$ tunni jooksul. Katsed näitavad, et pikemal jõupingutusel enesekriitika nõrkeb, vastused saadakse automaatilised (Stern).

2. Küsimused peavad äratama huvi ja soovi jõudumööda vastata; selleks ei pea nad olema ei liig tuttavad, ega liig rasked (Hall).

3. Iga küsimus peab sundima korrespondenti väljendama oma mõtet sisukalt, mitte lühikese vastusega „ja“ või „ei“, sest niisugune vastus ei anna võimalust kontrollleerida, kuidas on küsimusest aru saadud ja kas on üldse aru saadud, ka võib lihtsate „ja“ või „ei“ arvustik viia hoopis valele arvamisele, nagu oleks meie hingeelu täiesti ühetaheline. (Binet.)

4. Küsimused ei pea mitte antama suggereerival kujul, see tähendab, küsimustes ei pea mingit tõuget antama teatud vastusele ega antama märku sellest, missugust vastust oodetakse, sest suggestioon, nagu seda usutavalt tõestas omi uurimustega Binet, on psühholo-

giline koleera. (Cholera de la psychologie, Binet).

5. Küsimused peavad olema selgelt ja justelt sõnastatud (Malapert).

6. Kõik küsimused peavad moodustama kindla üksuse, s. o. üks neist olgu põhiliseks, teised täiendavaiks. Viimased ei pea olema mitte iseseisvad, vaid näitama motiive ja andma võimaluse kontrollleerida, kuivõrd õieti on küsimusest aru saadud. (Meuman, Baltalon, Stern).

d) Korrespondentide valikul.

Psühholoogide keskel on palju vaidlusi olnud selle kohta, kes võivad korrespondentideks olla. Üheltpoolt on arvatud, et selleks võivad olla ainult psühholoogid — spetsialistid, teiselt poolt arvatakse, et iga arukas isik suudab korrespondendiks olla. Kummagi seisukohaga ei saa nõus olla, sest esimesel korral ankeedist tuleks lihtsalt loobuda, kui ekstensiivsest uurimisviisist, teisel korral meie ei hindaks mitte küllaldaselt neid raskusi, mis ankeedilehe täitmine meilt nõuab.

Jällegi kasutades mineviku kogemusi, meie võime seada siin järgmised nõuded üles:

1. Korrespondendid peavad olema tuttavad küsimusega ja vilunud vaatluses. Stanley Hall tähendab sel puhul: mida enam teadmisi meditsiinist, antropoloogiast ja psühholoogiast, mida ligem vaherkord lastega, seda väärtuslikumad resultaadid.

2. Isikud, kellelt võib loota tõelikku vastust. Seda takistab: a) mittetahtmine oma pühamasse kohta, s. o. tunde- ja tahtelma teist lasta ja b) inimeste kalduvus omi väärtusi suurendada ja puudusi vähendada. (Ribot, Meumann, Rubinstein).

3. Korrespondendid peavad moodusma ühesuguse rühma, sest ainult siis on võimalik teha järeldusi aines erineva meetodi järele.

4. Korrespondentide kompetentsus peab olema kontrollleeritav. See on võimalik ainult siis, kui on teada, kes korrespondeerivad. Seepärast ei ole kohane koguda vastuseid ajakirjade kaudu. (Baerwald).

e) Küsimuste esitlemisel.

Küsimusi võib esiteleda kahte viisi: kas vahetumalt või abiliste kaudu. Esi-

mene oleks muidugi soovitam, kuid pole mitte läbiviidav : uurimine ei saaks kuigi ekstensiivne olla ; teine võimaldab ekstensiivsuse, kuid võib ilma ettevaatuse ta ajada kõik uurimise hukka. Seepärast abilisi valides peaks neid teadma. Et aga võimata on kõiki teada, siis peab tarvitama mõningasi võtteid kontrollseerimiseks. Kõige kohasemaks on hää instruksioon ja protokoll nõudmine, kuidas keegi on uurimise läbi viinud.

Edasi, küsimusi võib esiteleda suusõnal või ka kirjalikult. Kummalgi on on omad hää ja pahad küljed. Suusõnalisel küsimuste esitelemisel on see häädu, et saabub vahetu side uurija ja uuritava vahel, (Ribot), mis annab võimaluse küsimust arusaadavaks teha. Paheks aga oleks : 1) võimatus kõrvaldada uurija isiku mõju, 2) lapsed kohmetavad võõra isiku pärimisel, 3) ei taha rääkida avalikult omast tunde- ja tahteilmast, 4) suusõnalisel ankeedid ei saa olla ekstensiivsed.

Kirjalikkudel ankeetidel on laiem ulatus, kuid siin on kartus, et küsimustest üieti aru ei saada.

g) Uurimise teostamisel.

1) Vaja luua võimalikult ühtlased tingimused.

2) Tarvis äratada huvi ja tahtmist vastata, mida korrespondentide tutvustamisel uurimise objektiga, uurimise sihi ja korraldamisviisiga kätte võime saada. (Stanley Hall, Baervald).

3) Vaja käia justselt instruksiooni järele.

4) Tuleb abilised vastavalt ette valmistada.

5) Uurija peab isiklikult kõik aeg tõuget andma kas otseteel või kirjade kaudu. (Binet).

h) Materjaali ümbertöötamisel.

1. Vaja kogutud materjaalidest teha väljavalik, sest ainult tõelikud, usutavad vastused omavad kindla väärtuse.

Väärtuse ja usutavuse hindamisel kriteeriumideks võivad olla :

a) subjektiivne mulje, kas vastused on antud tõsiselt, kaalutult või ei (Heymans) ;

b) objektiivne — sisemine kokkukõla vastustes (Baerwald) ;

c) korrespondentide reaktsioonide registreerimine, protokoll (Bolman) ;

d) kontroleeriv katse (Binet, Henri).

2. Vaja valitud materjaal osavalt klassifitseerida, seada kokku tabelid, diagrammid, välja rehkendada korrelatsioonid, struktiivsed sidemed jne. Suuri raskusi teeb selle juures tavaliselt klassifikatsioon, sest tegemist on siin enamasti keeruliste elamistega.

3. Peetagu selle juures silmas, et puhtstatistilisest, kvantitatiivsest ümbertöötamisest ei ole veel küllalt. Arvulised andmed on ainult materjaaliks psüholoogilisele analüüsile (Baltson). Kvantitatiivsele ümbertöötamisele peab järgnema veel kvalitatiivne ümbertöötamine. (Smidt, Ribot, Binet, Stern), sest 1) puhtakujuline statistika on võimata, kuna ankeedi objektiks on ikka kõrge- mad keerulised hingeolengud, mille struktuurist teaduslik-psüholoogiline huvi püüab aru saada. Aga selle töö juure, nagu Petrov tähendab, mõni originaalne vastus valgustab asja palju rohkem, kui sada trafareetsset vastust. Kujukalt väljendavad seda mõtet Stanley Hall'i sõnad :

„Materjaali koguvad on kivilõhkujad, ümbertöötaja — skulptor. Korrespondentidelt saadud materjaal on kui teated, mis arst kogub emalt lapse kohta, et diagnoosi panna, või kohtus tunnistajate andmed kohtuniku jaoks“.

Meie seisukoht.

Arvesse võttes, 1) et ankeedi meetod on teadusliku elamisõiguse võitnud, loogiliselt õigustatud, 2) et ta viib meid sügavate psüholoogiliste ja pedagoogiliste probleemide meetodilisele tunneta- missele, milleks lihtsat vaatlust on vähe, eksperiment aga juure ei küüni, 3) et laiendab uurija silmaringi isegi teinekord rohkem, kui eksperiment, sest ta laseb selgemini individuaalseil erinevusil välja paista ning sellega hoiab liig rutulisest üldistusest ja 4) et ankeedis psüholoogiliste ja pedagoogiliste probleemide lahendamise asetatakse loomulikkuisse elutingimustesse, mille poole püüab ka laboratoorne eksperiment, — peame tunnistama ankeedi tarvitamise kasulikuks ja soovitavaks, muidugi sel tingimusel, et ära kasutatakse kõik mineviku näpunäited ja toimetatakse ettevaatlikult. Meil Eestis, psüholoogiliste laboratooriumide puudusel, oleks ankeedi meetodi kasutamine eriti soovitav.

Kirjandusest.

Õpetatud Eesti Seltsi kirjatoimetused (Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft) 1912—1920.

V. Orav.

Käesoleval aastal ilmusid trükis Õ. E. S. kirjatoimetused, mis mainitud seltsi tegevust viimase kaheksa aasta jooksul valgustavad (1912—1920).

Sõja aastatel — nagu seda erakorralise koosoleku protokollist 23. aug. 1919. a. kuulame — on igasugune seltsi tegevus seisnud, sest Vene valitsus pitseerinud ruumid kinni, mis vabanenud küll Saksa okkupatsiooni ajal, kuid uued põõrded (Umschwung) — sakslaste maalt lahkumine, enamlaste valitsus ja Eesti vabariigi loomine — toonud uue seisaku; alles Tartu Eesti ülikooli kuraatori h-ra P. Põld'i ultimatiivse nõudmise peale on selts end uuesti jalule ajanud ja tegutsema hakanud uue eestseisuse juhatusel ja uute liikmete kaas-töötamisel. Selle elu avaldusena ongi ilmunud kahesajaleheküljeline raamat, mis sisaldab 16 protokollid (1912. a. 3., 1913. a. 1., 1919. a. 3. ja 1920. a. 9.) ja koosolekutel ettekantud referaadid.

Viimaste hulgas on huvitavam ja sisukam prof. A. M. Tallgren'i oma: „Zur Einwanderung der Esten“ (lhk. 185—196). Pikemad ettekanded on tehtud Tartu linna arhivaari T. Christiani poolt: 1) „Martin Kuivleha und Herzog Magnus“ ja 2) „Wo lebten Dorpats bekannteste Bürgermeister?“ (lhk. 21—80 ja 92—109). Teised autorid puudutavad enamasti üksikuid keeleküsimusi ja püüavad mõnda kohanimedest nii või teisiti seletada.

Peale referaatide asjalikkuse ja teaduslikkuse lejame aga käesolevast raamatust ka meeleolurikkaid vahepalasid mida pakuvad Õ. E. S. esimehe (esimeeste) kõned. Nii kuulame, et kõik, mis meil — eestlastel — olemas, on sakste armust ja heldusest saadud. Nad olla omas Õ. E. S. 75 aastat eestlaste huvides (kuulge ikka!) töötanud... Kuna aga nüüd (1912. a.) Saksa armust kultuuri järjele tõusnud Eesti element sakstest lahku lõovad ja viimaseid igast kohast välja tõrjuda püüdvat, siis tulla Eesti eel- ja nüüdisaja uurimise asemel pöörduda Balti Saksa ajaloo uurimisele, milline ettepanek ka 52 häälega 6 eestlase ja 7 sakslase vastuseismisel vastu võetud (lhk. 9).

Usutatakse, et kui Eesti rahval vane-mast kirjandusest midagi veel järele jää-nud ja kokku kogutud on, siis tänu selle eest võlgneb Eesti rahvas Õ. E. Seltsile, kust ka tõuge uuteks uurimistöodeks al-guse saavat (lhk. 14). Tänage, täna-matud!

Seletatakse, et sakste suur teenus ola, et eestlased ei ole nende kolonistide-kultuurträgerite hulka ära sulanud. (lhk. 15). Täna, kadakane rahvas, ar-mulikka härrasid ja unusta, kui suudad, oma härraste eeskujul Saksa rahva aja-loolised iseloomu omadused — koloni-seerimine ja germaniseerimine, mis kest-nud Karl Suurest saadik Vilhelm II-ni, Elbe jõe kallastelt Emajõe Ateenani, slaavlaste allaheitmisest ja überrah-vustamisest saadik okkupatsioonijani Eestis!

Toonitatakse, et „armastus Eesti rah-va vastu“ on Õ. E. Seltsi loonud ja töös juhtinud (lhk. 136), tõendatakse, et nem-dad (sakslased) olla „meie (Eesti) ko-dumaa truud pojad“ (lhk. 149) j. n. e. Tõesti, tempora mutantur, mutamur in illis... Kaks-kolm aastat tagasi mõned otsisid „isamaad, mille truud pojad nad ütlesid endid olevat“, hoopis teisalt kui nüüd...

Muutunud on ajad ja ühes nendega ka Õ. E. Seltsi koosseis. Kui raske oli veel 9 aastat tagasi eestlasele pääseda Õ. E. S. liikmeks! 7. märtsil 1912. a. võeti terve rida uusi saksanimelisi liik-meid vastu, kuid Dr. O. Kallase ja K. Sööti poolt ettepanud Luus kandidaati (arvatavasti eestlased) ei olla tarvilikku häälteenamust saanud (lhk. 12). Nüüd aga raamatu lõpus (lhk. 205—207) tuuakse Õ. E. S. liikmete täielik nimestik, kus leiame väga palju Eesti nimesid, ise-ärans Tartust. Need kõik on viimase kahe aasta jooksul vastu võetud.

Lisaks raamatule on antud tabel kol-me kartograafilise joonistusega Soome-Ugri tõugu rahvaste asukohtadest kivi-, brongsi- ja raua-ajal (täiendus prof. A. M. Tallgreni kirjutusele: Eestlaste rän-damisest Läänemeremaile).

Raamat on trükitud Tartus C. Mattie-seni juures, 1921. Hind: 160 marka.

Kroonika.

Rektor Seinig'i loengud töökooli üle Eestis.

Saksamaa tähtsamale töökooli tegelasele Seinigile on Õpetajate Liit ette pannud eeltuleval suvel Tallinnas ja Tartus töökooli üle pikemalt kõneleda (umbes paari nädala vältusel) ühes tundide andmisega selleks korraldatud klassis. Ei peaks Seinigil võimalik olema suvel meile tulla, siis palub Õpetajate Liit teda ülestõusmispühadeks tulla ja kui tal ka sel ajal võimata sõita, siis paariks nädalaks veebruari kuus, nagu Seinig seda ise on kavatsenud.

Soome haridustegelase V. Reima kõned koduse kasvatus üle.

Soome kodukasvatuse ühisuse sekretäär V. Reima kavatses jaanuari kuus Eestis kõneleda koduse kasvatus üle järgmistes kohtades :

Tallinnas — 8., Tapal — 10., Rakveres — 11., Narvas — 12., Tartus — 13. ja 14., Ropkas ja Tähtveres — 15., Valgas — 16., Võrus — 17., Petseris 19. ja 20. jaanuaril. Tõlkijaks on tal kaasas äliõpil. neu Pett, kes ühtlasi kaaskõnelejana esineb.

Koolimajade ehitusplaanide võistlus,

mis haridusministeeriumi poolt möödäläinud aasta lõpul korraldati, leidis elavat osavõtmist meie oma kui ka välismaa arhitektide poolt. Plaane oli saadetud üle kahe saja.

Auhinnamõistmiskomisjon, kuhu kuulusid siseministeeriumi ehituspeavalitsuse juhataja insener Habermann, haridusministeeriumi arhitekt Mihkelson, riigiharidusnõunikud Janson ja Poleschtschuk ja insener Johanson, määras järgmised auhinnad :

1. auh. 2-klassil. algkooli plaani eest inseneeridele Jakobile ja de Fries'ile ;

1. auh. 4-kl. algk. plaani eest Riia arhitektile Kranz'ile ;

1. auh. 6-kl. algk. plaani eest ins. Jakobile, de Fries'ile ja Lehberville ;

2. auh. 6-kl. algk. plaani eest Tallinna arhit. Burmannile.

Auhinna osalised plaanid pandi vaatamiseks välja Tallinna poegl. gümnaasiumi ruumides 6.—8. jaanuarini s. a. 4—5 paremat plaani kavatses haridusministeerium ära osta.

Koolinoorsoo 4. kongress

peeti ära 4.—6. jaanuarini Viljandis realgümnaasiumi ruumides. Osavõtjaid 100 ümber 25 keskliitu kuuluva ühingu poolt. Kongressil kanti ette mitmed referaadid: töökooli, noorsoo liikumise ülesannete, eetika, esteetika, rahvuse ja skoutismi küsimuse kohta. Skoutismi kohta võeti vastu hukkamõistetv otsus. Rahvuslike elamuste peale otsustatakse vaadata arvustavalt, tuleb ainult siis toetada rahvuslikka ettevõtteid, kui on garanteeritud tõesti üldrahvuslikkus. Ägedaid etteheiteid tehti koolinoorsoo Viljandi osakonnale, et see pole suutnud tarvilikke eeltöid teha talvespordi olümpiaadiks, mispärast olümpiaad pidamata pidi jääma. Mõned kongressist osavõtjad on end „Koidus“ ebakorrektselt ülal pidanud. Kongress mõistab nende tegevuse hukka ja nõuab liitult nende õpilaste vastutusele võtmist. Loodame, et noorsoo kongressidel, millest ju osa võtavad õpilaste edustajad (valitud jõud), tulevikus ei korduks sarnased vahejuhtumised.

I üleriikline võimlemisõpetajate kongress

peeti ära 3. ja 4. jaanuaril s. a. Tallinnas. Osa võtsid umbes 80 võimlemisõpetajat. Kongressi korraldajate poolt on lubatud meile saata kongressi täielikum kirjeldus. Kuna see praegu saatmata, siis võtame kongressi kohta pikemalt sõna järgmises numbris.

Organisatsioonide teated.

Eesti Opetajate Liidu asemikkude kogu koosolek

3. jaanuaril 1922. a. Viljandis.

I. Koosolekule on saanud:

Tallinna Opetajate Selts	9	edustajat,
Viljandimaa Opetajate Liit	5	"
Järvamaa	5	"
Harjumaa	4	"
Pärnumaa	3	"
Pärnu Opetajate Ühing	2	"
Vene Opetajate Keskliit	2	"
Narva Opetajate Selts	1	"
Petseri Opet. Kutseühing	1	"

Kokku . . . 32 edustajat
9 organisatsiooni poolt.

II. Liitude ja ühingute aruannetest selgub:

1. Kaugelt suurem osa õpetajaid on organiseeritud. Üksikuis kohtades on kunni 20% „metsikuid“. Nende arv näib kahanevat, kuna ikka enam ja enam kasvab õpetajaskonnas arusaamine organiseerimise tarvisusest. Parempoolsete erakondade sõjakäik õpetajaskonna vastu — peasjalikult õpetajate palga asjus — sunnib õpetajaskonda oma huvide kaitseks valvel olema ja ühist väerinda looma, mis on võimalik ainult organiseeritud õpetajaskonnal.

2. Välimiselt organiseeritud, ei ole õpetajaskond siiski veel jõudnud seisukohani, kus õpetajaskond ka sisemiselt hästi organiseeritud oleks. Läänud aastal oli nii mõneski asjas loidust märgata. Ei olnud tihedat kontakti nii hästi üksikute õpetajate ja nende ühingute, kui ka ühingute ja liitude ning õpetajaskonna häälkandja vahel.

3. Organisatsioonid on peasjalikult kutsehuvilist tegevust avaldanud, kuid on ka mitmepool suurt tähelpanu lubatud kasvatus-õpetusliste ja koolikorraldusliste küsimuste lahendamisele. Mitmepool on õpetajate liidud koolivalitsuste juhatajate kandidaatide kohta sooviavaldustega

esinenud ja omad kandidaadid ette pannud. Mõnes kohas on õpetajaskonna sooviavaldustega tõsiselt rehkendatud, teistes kohtades neid aga täiesti ignoreeritud.

III. Eesti Opetajate Liidu juhatuse tegevuse aruandest,

mis ette kandis Liidu esimees J. Annusson, selgus:

1. Liitu on koondunud 9 maakonna-liitu, 1 maakonna ühing, 5 linna ühingat, ja Vene Opetajate Keskliit. Neist 1921. a. Liitu astunud Pärnu Õp. Ühing (mis siia maani kuulus Pärnumaa Õp. Liitu) ja Vene Opetajate Keskliit. Liitu koondunud õpetajate arv on 3000 ümber.

2. 1921. a. jooksul on peetud 40 koosolekut.

3. Opetajate kutsehuvide kaitsemisel on Liidu juhatus:

a) oma ja vastavate toimkondade koosolekul arutanud õpetajate palgasaaduse eelnõu, esitanud oma liigete läbi haridusministeeriumis ja Riigikogus selle eelnõu kohta rea ettepanekuid ja korraldanud nende läbiviimiseks ühes Tallinna Õpet. Seltsiga informatsiooni ja selgituste andmist Riigikogu liigetele ja rühmadele õpetajate aineline seisukorra ja töökoorma kohta;

b) samuti talitanud riigi- ja omavalitsuse teenijate pensioniseaduse eelnõuga, mis praegu Riigikogu töökaitse komisjonis arutusel, kus Liidu juhatuse seisukohte on selgitanud ja kaitse- nud juhatuse liige E. Martinson;

d) oma saadikute ja märgukirjade kaudu nõudnud haridusministeeriumis õpetajate palkade kiiremat väljamaksmist maakondades, kus see viibinud;

e) samme astunud üksikute õpetajate kutsehuvide kaitseks haridusministeeriumis ja teistes ametiasutustes;

g) ametiasutustes toetanud õpetajate liitude ja koolide sooviavaldusi ja nõudeid mõisaruumide saamise asjus;

h) samme astunud õpetajate edasiharimise ja hariduslise tasapinna tõstmise sihis;

i) koolikohtade büroo avamiseks eeltoodid teinud.

4. Koolipoliitilistes küsimustes on Liidu juhatus:

a) uue Valitsuse kokkuseadmisel esinenud Valitsuse kokkuseadja ees märjukirjaga, milles toonitati, et uueks haridusministriks kutsutaks mees, kes oleks õpetajaskonna enamuse poolt ülesseatud mõtete poolehoidja; pärast uue Valitsuse kokkuseadmist vastas Liidu juhatus selleaegsete haridusministeeriumi kõrgemate ametnike järeloküsimise peale, kas neil ministeeriumis töötama jääda või mitte: „Õpetajate Liit ei saa omaks tunnista ega toetada hariduspoliitikat, mis uue ministri nimetamisega mõjule pääseb;“

b) oma kindla seisukoha avaldamise pärast koolipoliitilistes küsimustes sattunud parempoolse ajakirjanduse süüdistuste ja risttule alla, kus juhatus isegi kaelakohtulistest kuritegudes süüdistati; süüdistuste selgitamise otstarbel astus Liidu juhatus 21. veebr. terves omas koosseisus ametist ära ja kutsus asja lahendamiseks kokku asemikkude kogu (31. märtsiks 1921.), kes Liidu juhatus tegevviisi õigeks tunnistas ja ajakirjanduse süüdistused põhjendamatks tunnistas.

5. Üldiste kooliküsimuste lahendamiseks on Liidu juhatus:

a) korraldanud V. üleriiklise õpet. kongressi 16—18 juunini 1921 a.; kongressi kava, sisu ja referaatide küsimus on olnud päevakorras 15 juhatuse koosolekuil (26 jaanuarist kuni 15 juunini); kongressi otsused ja referaadid on avaldatud Liidu häälekandjas „Kasvatuses“ ja juhitud vastavasse ametiasutustesse (Vabariigi Valitsusele, haridus- ja põllutöministeeriumi jne.);

b) aidanud kaasa Ühis-Soome koolikongressi korraldamisele;

d) ühes õppevahendite toimkonnaga välja töötanud ja registreerimiseks esitanud osaiühisuse „Töökooli“ põhikirja;

e) eeltööd teinud 4. ja 5. jaanuaril peetavale õpetajate-päevale;

g) asutanud kasvatusedusliku raamatukogu, kuhu tellitud tähtsamad Saksa kasvatuseduslikud ajakirjad ja peale 15.000 Emk. eest raamatuid töökooli alalt.

Naabrимаade õpetajatega läbikäimise astumiseks oli aruande aastal kaks juhat: Soome õpetajatega Ühis-Soome koolikongressil ja Läti ning Leedu õpetajatega nende külaskäigu puhul juuli kuul m. a. Aasta lõpul sai Liidu juhatus kutse osa võtta kavatsetavast rajariikide õpetajate konverentsist 28—31 dets. Riias, milline konverents aga Liidu juhatus ettepanekul edasi lükati suvise koolivaheaja alguseni.

(Järgneb).

Üleriikline Õpetajate-päev

4. ja 5. jaanuaril 1922. a. Viljandis.

Osavõtjaid oli 214. Juhatasid E. Martinson ja H. Ruubel; protokolleerisid J. Allik, V. Orik, M. Väli, J. Sõster, J. Pihlak ja H. Aben P. Rängeli juhatusel. Tervitusi ütlesid: Viljandi Õpetajate Liidu nimel P. Rängel, Viljandi maakonnakoolivalitsuse nimel koolinõunik M. Roots, Viljandi linnakoolivalitsuse nimel A. Maide, Eesti üliõpilaskonna poolt Loorits, kes ühtlasi ette pani saata tervitusteogramm Karjala õpetajaskonnale ja rahvale ta vabadusvõitluse puhul, milline ettepanek vastu võeti. Tervitustegrammid Õpetajate-päevale olid saatnud: Dr. H. Jürgenson Tar-

tust, Esperanto grupp Haapsalust ja õpet. H. Männik Tartust.

Kanti ette järgmised referaadid:

A. Üldkoosolekul:

1. A. Öunapuu: Eesti keele grammatikad.

2. J. Orik: Koolikirjandus hingeteaduse alalt.

3. V. Orav: Koolikirjandus ajaloo alalt.

4. M. Küla: Meie noorsoo kirjandusest.

5. A. Kuks : Ankeedi meetod psühholoogilistes ja pedagoogilistes uurimistes.

6. J. Käis : Loodusteaduslised õppe- raamatud.

7. E. Markus : Suvised geograafilised kodutundmise kursused .

8. J. Orik : Koolikirjandus kodaniku- teaduse alalt.

9. J. Käis : Missuguseid õppevahen- did võib valmistada koolis.

10. V. Tamman ja J. Siimer : Kooli- kirjandus muusika alalt.

11. J. Eschstamm : Koolikirjandus ingliskeele alalt.

B. Algkooli sektsioonis :

12. Chr. Brüller : Koolikirjandus ma- temaatika alalt.

13. E. Rungi : Koolikirjandus kodu- loo alalt.

D. Keskkooli sektsioon :

14. J. Eschstamm : Koolikirjandus ladinakeele alalt.

15. E. Veros : Koolikirjandus saksa- ja prantsuskeele alalt.

16. J. Käis : Koolikirjandus loodus- teaduse alalt.

Referaatide sisu tähtsuse pärast aval- dame suurema osa neist — kas täieli- kult või lühendatult — „Kasvatuses“. Sellepärast ei hakka nende sisu siin ette tooma, ka üldjoonteski mitte, kuna see ikkagi väga palju ruumi nõuaks ja või- mata oleks referaatide tähtsamat osa

lühidalt ette kanda. Peaaegu igale refe- raadile järgnesid läbirääkimised, mis mõne ettekande puhul õige elavad olid. Suuremalt jaolt aga ei lisatud referenti- de mõtetele midagi olulisemat ja täht- samat juure. Erilise tähelepanuga kuu- lati J. Käisi referaati : „Missugused õp- pevahendid võib valmistada koolis“. Re- ferent oli kaasa toonud hulga õppeva- hendisi, mis valmistatud läinud suvel Võrus korraldatud õppevahendite vai- mistamise kursustel ; vististi õige pal- juil kuulajaist ärkas soov tuleval suvel sarnastest kursustest osa võtta. Kuid ka suurem osa teisi referaate oli väga huvitav. Õpetajate huvist annab tunnis- tust asjaolu, et peaaegu kõik õpetajate- päevast osavõtjad kunni lõpuni püsisid ja suure tähelepanuga ettekandeid kuu- lasid.

Tartu algkoolide juhatajate poolt oli tulnud märgukiri õpetajate lisatundide tasu tagasinõudmise asjus. Aga et ase- mikkude kogu selle küsimuse juba oli läbi arutanud, siis ei võetud märgukir- ja arutusele.

Teisel päeval (hommikul) korraldas A. Kuks psühholoogilise katse ankeedi meetodi tarvitamisest. Katse eel oli se- letav sissejuhatus katse läbiviimise koh- ta. Katse kestis 35 minutit.

Nii on viimane õpetajate-päev tege- mist teinud ainult puhtpedagoogiliste ja meetodiliste küsimustega ja, nagu näha, tunneb õpetajaskond nende vastu elavat huvi. .

E. M.

Üleskutse.

Eesti kool ei ole ikkagi veel loomise ajajärgust välja jõudnud. Väliste vor- mide otsimine kooli elu avaldamiseks kui ka nende vormide sisuga täitmise katsed kestavad edasi täiel ulatusel.

Meie algkool on juba siiski omale kaunis kindla kuju suutnud omandada. Avalikkude algkooli seadusega on tema- le kindel väline konstruktsioon, algkooli õppe- ja tunnikavadega aga teatav sisu- line ilme antud.

Meie keskkoolil puudub aga, kahjuks, sennini nii hästi see kui teine. Avalik- kude keskkoolide seadus on alles teok- sil, kuna aga keskkoolide õppe- ja töö- kavad, mis koolitööle õieti sisu peavad

andma, täiesti puuduvad. Selle tagajär- jel tuleb keskkoolide õpetajatel tihti- peale kobades ja väga lahkuminevatel teedel sihi poole rühkida ning oma ras- ket ja vastutavat tööd teha.

Niisugustel otsimiste ajajärgudel on enam kui tarvilik, et koolitegelased kok- ku tuleks omi kogemusi võrdlema, vas- tastikku üksteiselt õppima ning tuleviku jaoks uusi sihte üles seadma.

Seda tarvet arvesse võttes korraldak- se Tallinnas tuleva aasta Lihavõtte kooli- vaheajal III. matemaatika füüsika ja kosmograafia õpetajate kongress.

Kuna II. kongress (apr. 1921) täieli- kult oli pühendatud ülemaalmisemad õp-

peainete käsitamisele keskkoolis, tahab III. kongress oma töökavasse üles võtta matemaatika, füüsika ja kosmograafia õpetamisega seotud küsimused ühtluskooli terves ulatuses, selle juures eriti silmas pidades uuemaid reformpüüdeid nende ainete õpetamise alal.

Vastavalt sellele seisaks III. kongressi töökava koos järgmistest osadest:

1) Meetodilised referaadid matemaatika, füüsika ja kosmograafia õpetamise alalt alg- ja keskkoolis.

2) Proovitunnid neis aineis (esimeses joones aritmeetikas, propedeutilises ja süstemaatilises geomeetrias, algebras, füüsikas jne.).

3) Teaduslised matemaatika- ning füüsikasisulised ettekanded, peaaegselt Tartu ülikooli õppejõudude poolt.

Peale selle korraldatakse kongressi ajal matemaatika ja füüsika õppeabinõu-

de näitus ning ekskursioonid Tallinna suurematesse tehastesse.

Elmisest teatades, palub III. kongressi korraldav toimikond üles anda neid matemaatika ja füüsika või kosmograafia õpetajaid, kes soovivad esineda kongressil kas meetodilise või teaduslike ettekandega või mõnesuguse proovitunniga.

Ülesanded, millede olgu ära tähen- datud ettekanded või proovitunni teem, kui ka igasugused küsimused kongressi asjus tulevad adresseerida Chr. Brüller'i nimelise Tallinnasse, Nunne tän. nr.2, või Suur Pärnu maantee nr. 18.

Ülesannete viimane tähtaeg on 1. veebruar 1922. a.

Ettekanded kongressil võivad olla eesti, saksa või vene keeles.

Korraldav toimikond.

Üleskutse.*)

Eesti Muuseum Tallinnas on seltskondline asutus ja vajab laiade hulkade toetust.

Muuseumi sõbrad ja muuseumi mõtte poolehoidjad! Kui teil milgil põhjusel võimalik ei olnud, või kui teil oma igapäiseid ülesandeid täites meelestki läks sennini muuseumi peale mõelda, muuseumi toetada, siis tehke seda nüüd, veel enne vanaaasta lõppu! Omandage pühade kingiks muuseumi loterii tähti — loosimine järgneb 20. veebr. 1922. a. Astuge muuseumi liikmeks, — aastamaks 50 mk., eluaegne liikmemaks 750 mk. Tutvunege muuseumi kogudega — muuseum asub Kadrioru lossis ja on avatud

igap. 12—3. Senni on vaatamiseks avatud 15 tuba ja üksikruumi. Tooge või soovitage muuseumile vanaaegseid asju, vastuvõtmine igap. k. 9—3 muuseumi kantseleis.

Rohke vastutuleku peale lootes, soovib hääd vanaaasta lõppu kõigile muuseumi sõbradele

Juhatus.

*) Käesolev üleskutse jõudis toimetuse alles 31. dets. m. a., nii et võimata oli seda paigutada „Kasvatuse“ 1921. a. dets. kuu numbrisse.

Toimetus.

Õiendus.

Õiendame siinkohal paar eksitavat trükiviga, mis „Kasvatuse“ 23-24. numbrisse sattunud:

1) lehek. 378, I veerg, 15. rida ülev. peab olema „appositsioon“ („oppositsiooni“ asem.) ;

2) sama lehek. II veerg, 20. rida ülev. peab olema „lõunele pro lõunale“ („lõunele pro lõunale“ asem.).

Toimetus.

Ajakirjandus.

(Ajakirjade sisu ülevaade).

Eesti Kirjandus nr. 12: J. Aavik: Puudused uuemas Eesti luules. (Pooleli). M. J. Eisen: Helme tilpajad. A. Saarest: Mitmesugused riismed. A. R. Cederberg: Esimene poliitiline trükkdokument eesti keeles. Toimetusele saadetud kirjandus.

Murrang nr. 5—6: Jaan Oks: Neli luuletust. Mait Metsanurk: Jumalata. Gustav Suits: Laia kaabu, must kübara. A. H. Tammsaare: Kool ja usuõpetus. Ernst Raudsepp: Sõbralik koosviibimine. E. Dreverk: Schtschedrin-Saltökov ja Ernst Petersoni „Paised“. August Alle: Eksootiliste metsmeeste luule. O. Virgula: „Kingitusest Itaalia kuningale“, Eduard Virgost ja teistest sohkidest.

Tarapita nr. 2: Johannes Semper: Kaks talutajat. Marie Under: Laatsarused. August Alle: Kolmainus Vestmann. August Alle: Iseseisvus ja meie. Johannes Semper: Ääsi kuman. Quasimodo: Omin asjun. Gustav Suits: Udulinikus. August Alle: Teine ylemaaline Eesti kujutavate kunstnikkude kongress. Arthur Adson: Emäken. F. T.: Tartu teaatrid. ArA: Aleksei Remisovi õhtu. J. Barbarus: Usutunnis-

tuslik poem. Logofaag: Luukammer. Teated.

Tarapita nr. 3: Friedebert Tuglas: Kirjandus ja ühiskond. August Alle: Filiae Patriae. Johannes Barbarus: Suum cuique. Joh. Aavik: Veel mitte kyllalt. Johannes Semper: Nälg. Japar Ihi: Jumalad telefonil. Quasimodo: Mõned traditsioonid. H. Adamson: Kolm ekspromti. Albert Kivikas: See oled sa ise! J. S.: A. Strindberg eestlastest. Jaan Kärner: Visionäärne sekstiin. A. Kivikas: A. H. Tammsaare „Juudit“. J. Ofrossimovi ainetel: Futuristide kafee Moskvan 1918. Äraunustamind: Yhe korjanduse puhul. Logofaag: Luukammer.

„Tulev Eesti“ Jõulualbum 1921: Prof. H. B. Rahamägi: Ja meie seisukoht? V. Ernits: Jaan Tõnisson karskustegelasena. J. Tõnisson: Alkoholivabast kultuurist. Prof. J. Bergmann: Alkoholivastane võitlus väljamaal. K. U. Suomela: Piduluuletus: E. Kubjas: Unustatud mägede poole. V. Ernits: Villem Reimann karskustegelasena. Hilja Kettunen: Joel. Dr. Matti Helenius-Seppälä. Maiju Seppälä. R. Kamsen: Kosjasõit. A. Juhanson: Lastevanemaile ja õpetajaile. R. Hansson: Karskusliikumine kodumaal.

Uued raamatud.

Eduard Vilde: Mäeküla piimamees. Roman. Teine trükk. „Rahvaülikool“, Tallinn.

P. Grünfeldt: Muinasajast ja kodumajast. Piltidega. „Rahvaülikool“, Tallinn, 1921.

K. Leetberg: Eesti keele grammatika. Rahvaülikool, Tallinnas.

Koduarst ja koduapteek.

Juhatus haiguste äratundmiseks ja ravitsemiseks. Esimene osa. Dr. J. Masingi toimetusel. Kolmas parandud ja täiendud trükk. „Rahvaülikool“ Tallinnas.

Villi Andri luuletused I. osa. Rahvaülikool, Tallinnas. P. Grünfeldt: Muinasajast ja kodumajast. Piltidega. „Rahvaülikool“, Tallinn, 1921.

KASVATUSTEADUSLINE AJAKIRI

„KASVATUS“

ilmub Eesti Opetajate Liidu väljaandel 2 korda kuus igal 15. ja 30. kätapäeval endises suuruses.

„KASVATUSES“ ilmuvad kirjutused kasvatus- ning hingeteaduslistest ja metoodilistest kui ka koolikorralduslistest küsimustest, teated koolielu tähtsamast sündmustest, eriti kooliuuendustisest liikumisest kodu- ning välismaal, ülevaated koolitööst, koolikirjandusliste toodete arvustused ning ülevaated ja teated õpetajate kutseühingute tegevusest. 1922 a. kevadel hakkavad koolikohtade osas ilmuma teated vabaist koolikohtadest, teenistusest õpetajaist jne.

Eriolist tähelepanu lubab „KASVATUS“ tegelikkude kasvatus-õpetusliste küsimuste lahendamisele ja koolikirjanduse arvustusele. Üheks tähtsamaks ülesandeks peab „KASVATUS“ töökoost küsimuse selgitamist. Üldkasvatus- ning hingeteadusliste küsimuste käsitlemisel paneb „KASVATUS“ rõhku aine lihtsa ja arusaadava, populäarse käsitusviisi peale.

Organiseeritud õpetajaskonna häälekandjana loeb „KASVATUS“ omaks tähtsamaks ülesandeks kaitsta meie kooli ja tema huviseid, selgitades küsimusi kooli korraldamise ning juhtimise ja õpetajate kutsehuvide alalt.

Sellepärast peaksid meie ainukest kasvatus- ja hingeteaduslist ajakirja lugema kõik meie kooli- ning haridustegelased, eriti aga iga õpetaja, kes tahab seista oma kutse ja ajanõuete kõrgusel. Huvi „Kasvatuse“ vastu ei tohiks puududa ka meie haritud lastevanemad kui ka kõigil neil, kes tähtsaks peavad meie rahva kasvatust ja haridust.

„KASVATUSE“ kaastööliseks on Eesti õpetajad kooliarstid ja haridustegelased. Eriti on kaastööd lubanud järgmised õpetajad, haridus- ning koolinõunikud, kooliarstid ja haridustegelased:

J. Annusson, Riigikogu hariduskomisjoni ja Eesti Opet. Liidu esimees, keemik; **Chr. Brüller**, Tallinna linnakoolinõunik, arvuteadlane; **I. Eschstamm**, Pärnu tütarl. güm. direktor; **J. Johanson**, Harjumaa koolinõunik; **Dr. H. Jürgenson**, tegelik arst; **J. Kalkun**, Tallinna õp. seminaari loodusteaduse õpetaja; **J. Kents**, Tallinna õpet. seminaari maateaduse õpet.; **O. J. Kiesel**, Tallinna poegl. kauband. kooli õpetaja; **J. Kiivet**, tehnikumi õpetaja, arvuteadlane; **J. Koppel**, Saaremaa koolinõunik; **A. Kuks**, Tallinna linnakoolinõun., hingeteadlane; **A. Kurvits**, Tartumaa koolinõunik; **A. Kõiv**, Valga maak- ja linnakoolinõunik; **J. Käis**, Võru õpet. semin. direktor, loodusteadlane; **O. Kilgas**, kunsttööst. kooli õpetaja; **A. Kivi**, Haapsalu õpet. seminaari õpetaja; **H. Linsi**, **A. Luur** ja **M. Meos**, Virumaa koolinõunikud; **F. V. Mikkelsaar**, haridusministri abi ja haridusnõunik; **O. Mäik**, Pärnu linna ühisrealgüm. direktor; **H. Männik**, loodusteadlane; **N. Neuhaus**, Tallinna II. realkooli direktor, arvuteadlane; **G. Ollik**, haridusminist. kooliosakonna juhataja; Cand. hist. **V. Orav**, Tallinna poegl. güm. õpet., ajaloolane; **V. Peet**, Tallinna poegl. güm. inspektor; **Prof. J. Piiper**, loodusteadlane; **J. Port**, loodustead. üliõpil.; **J. Piiskar**, Riigikogu liige; **Dr. M. Püümaan**, Riigikogu liige, kooliarst; **V. Raam**, Rakvere õp. semin. direktor, keeleteadl.; **A. Reeben**, Tartu linnakoolivalitsuse juhataja, loodusteadlane; **H. Reimann**, õpetaja, hingeteadl.; **H. Roos**, Tallinna õp. semin. direktor, hingeteadlane; **Prof. D. Rootsmann**, täheteadl.; **M. Roots**, Viljandimaa koolinõunik.; Assist. **Jaan Rumma**, loodusteadl.; **J. Rummo**, Vestholmi güm. õpetaja; **R. Rāgo**, Riigikohtu prokuröör. õigusteadlane; **Mag. A. Saareste**, (Saaberik), keeleteadlane; **H. Summer**, Harjumaa koolinõunik; **V. Tammann**, Tartu linnakommertsikooli inspektor; **J. Tork**, Tartu õp. semin. direktor, ajalooeadl.; **Cand. hist. P. Treiberg**, ajalooeadlane; **A. Usai**, Petserimaa koolinõunik; **A. Veidermann**, Tallinna linnakooliv. juhataja, loodusteadlane; **Dr. phil. Väisälä**, Tartu ülik. professor; **A. Öunapuu**, Eestikeele õpet. Tallinna II. realkoolis; **J. Öunapuu**, Haapsalu õpet. seminaari direktor; **K. Öunapuu**, Tallinna II. realkooli õpetaja; **E. Enno**, Läänemaa koolin.; **G. Reial**, Tartum. koolinõunik.

„Kasvatuse“ tellimishind on:

aastas	500 marka,
poolaastas	250 „
veefandaastas	125 „
üksiknumber	25 „

Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid. Üksiknumbrid saadaval igas paremas raamatukaupluses. Endiseid aastakäike on veel sjaada.

Et „KASVATUSE“ lugejaid üle maa,

ON KUULUTUSTEL

kõige otstarbekohasem paik „KASVATUSES“. Seda peavad eriti silmas kirjastus-, kooli- ja sporditarvete valmistusärid, raamatu- ja kirjutusmaterjali kauplused, sest „KASVATUS“ viib nende äriteated otsekohe kõige püsivamatele tarvitajatele — kõigile koolidele kõigis kodumaa nurkades. Loomulik, et koolivalitsused õpetajate valimistekuulutused avaldavad tingimata „KASVATUSES“, kust kaudu valimised asjast huvitatutele kõige paremini teatavaks saavad.

Kuulutuste hinnad on: terve lehekülge — 2000 marka, 1/2 lehekülge — 1000, 1/4 lehekülge — 500, 1/8 lehekülge — 250 marka. Õpetajate valimiste ja kohaotsimiste kuulutused 1/8 lehekülje suuruses 200 marka. Alaliste ja mitmekordselt kuulutajatele hinnaalandus.

„KASVATUSE“ toimetis ja talitus.

Address: TALLINNAS, Pikk tän. 54. Kõnetr. 14-63.